

HET WARE COMMUNISME.

REDEVOERING

DOOR

J. F. VAN OORDT, J. W. Z.,
Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden.

TE GRONINGEN, BIJ
J. OOMKENS. J. ZOON.
1850.

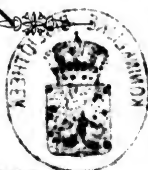
f 0-35.

HET WARE COMMUNISME.

REDEVOERING

DOOR

J. F. VAN OORDT, J. W. Z.,
Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Leiden.

TE GRONINGEN, BIJ
J. OOMKENS. J. ZOON.
1850.

(Afzonderlijk afgedrukt uit het Tijdschrift Waarheid in Liefde
1850, III).

REDEVOERING

OVER

HET WARE COMMUNISME.

Welkom heet ik u, M. H. in deze eerste vergadering van eenen nieuwen jaarkring (1). Ontvangt mijnen heilgroet bij den aanvang des jaars. Zegen zij daarin over deze Afdeeling; zegen vooral over de Maatschappij, waarvan zij een deel is; zegen over al hare pogingen tot bereiking van het groote doel, waartoe zij werd opgerigt en gedurende zoo vele jaren reeds werkzaam is en verder, bijzonder ook in onze dagen, werkzaam zijn moet: *het nut van 't algemeen!*

---

(1) Deze rede is door mij gehouden eerst in het Rotterdamsche en daarna in het Leidsche Departement tot Nut van het Algemeen, den 9 en 17 Januarij dezes jaars. Van verschillende zijden werd mij de uitgave er van verzocht. Mijne mede-redacteuren meenden, dat zij ook voor het Tijdschrift W. i. L. geschikt was. Ik geef haar dan nagenoeg zonder verandering, maar stel haar, op veler verzoek, ook afzonderlijk verkrijgbaar. Men beoordeele haar niet als eene verhandeling over dit veel omvattend onderwerp, maar als eene eenvoudige rede of toespraak naar gelegenheid des tijds.

Waarlijk, ik mag het wel met nadruk zeggen: *in onze dagen* werkzaam zijn moet. Ziet, dat onderwerp, dat sedert meer dan eene halve eeuw de zinspreuk en het doel der werkzaamheid van onze Maatschappij was, het is in den laatsten tijd vooral aan de orde van den dag. Dat niet enkelen, als bevoorregten in de wereld, maar dat het algemeen, dat vooral de min bedeelde, de verwaarloosde, de arme, de arbeider, de daglooner, met één woord de zoogenoemde lagere klassen welvaren en deel hebben aan de regten, de voordeelen, de genietingen, die tot hier toe maar in het bezit van weinigen zijn, dat is het, waarmede het volk wordt geprikkeld, dat is het doel, althans het voorwendsel van zoo vele woelingen, die in ons werelddeel, die vooral in een naburig land plaats vonden, en met zooveel gruwelen gepaard gingen. Dat is in den mond der volksleiders als eene leuze, die niet anders dan weerklank kan vinden in het harte des rampzaligen volks. Ja, zeggen wij te veel, wanneer wij dit noemen de leuze der omwenteling van Februarij 1848, waarmede alles begon, althans de leuze van velen, welke daardoor zich voor een oogenblik verhieven en het luide verklaarden, dat gelijk de revolutie van het laatst der vorige eeuw geweest was voor de burgerij tegen over de toen bevoorregte standen, alzoo deze was, althans zijn moest, van en voor het volk tegen over die burgerij, die door hetgeen sedert en vooral bij en na 1830 geschiedde, op hare beurt een bevoorregte stand was geworden tegenover en ten koste van de arme, rampzalige en verdrukte menigte?

Ziet, zoo zijn er dan ook allerlei ontwerpen gesmeed, althans plannen en denkbeelden geboren, om dat veel omvattend doel te bereiken; ontwerpen en

denkbeelden op de waanzinnigste voorstellingen van den aard en den toestand der menschelijke zamenleving gebouwd, grootendeels onuitvoerbaar, en zoo zij konden worden uitgevoerd, meer geschikt om het kwaad, dat er in de maatschappij is, ook voor hen, wier heil zal bedoeld zijn, te verergeren, te verdubbelen, onherstelbaar te maken, dan er ook maar eenigzins aan te gemoet te komen; in 't gemeen strekkende tot verstoring van alle orde, van allen vrede, van allen vooruitgang, van alle welvaart en uitloopende op het verderf van allen. Gij begeert niet, dat ik u met al de misgeboorten bekend make, die reeds van de vorige eeuw bij de eerste Fransche revolutie ontstonden en zich verder ontwikkelden; dat ik de ruwe gelijkheids-idée van een BABOEUF, of het zoogenoemde nieuwe Christendom van het *St. Simonisme,* of de Phalanstères van FOURIER, of het gedroomde Icarië van CABET voor de oogen u schildere. Evenmin wil ik u bezighouden met de verschillende wijzigingen, waarmede het Socialisme getracht heeft op te treden, waarbij men, nog eenigzins huiverende voor de opheffing van allen privaat-eigendom of aarzelende dien met den beruchten Communistischen aanvoerder een diefstal te noemen, in de maatschappij hen, die niet bezitten, wil te gemoet komen, het zij door associatie van arbeiders, die onafhankelijk maar gemeenschappelijk werken voor zich zelve, het zij door het wegnemen der naar hun oordeel verderfelijke concurrentie, het zij door het goud en zilver als muntspecie te doen plaats maken voor papier voor ieder verkrijgbaar, het zij door een regt op den arbeid uit te roepen, waardoor de staat gehouden zou zijn een iegelijk, wien het aan werk en brood naar zijne behoefte ontbrak, het eene en het andere te verschaffen, waarvan

men in Frankrijks hoofdstad door de inrigting van nationale werkplaatsen zulk eene jammerlijke en noodlottige proeve genomen heeft. Nog minder zal ik u het eigenlijke hedendaagsche Communisme, zoo als het consequent door een PROUDHON voorgesteld zich als een geheele omkeering van de maatschappij openbaart, gaan beschrijven, in zijnen aard, waarbij niets meer eigen en alles gemeen is, in zijne hoogste ontwikkeling als het Utopia der drijvers, waar geene armen meer zijn en geene rijken, waar huis en familie verdwijnt in één groot ligchaam, dat eenparig arbeidt en eenparig deelt in al de genoegens des levens, en het mijn en dijn geheel ophoudt, noch ook in de voorbereidende maatregelen om tot dien heerlijken toestand te geraken, door bij voorraad alles alleen door den rijkdom te doen dragen, en niet meer in evenredigheid van bezittingen en verdiensten, gelijke belastingen te heffen, maar ook die evenredigheid telkens naar mate van den rijkdom te doen klimmen in eene gedurige progressie, waarbij de meestvermogende geen tiende, eindelijk geen honderdste van hetgeen hij heet te bezitten voor zich zelven kan houden en zoo van zelf tot het deelen met anderen zal geneigd worden. Welligt heb ik er reeds nu te veel van gezegd, en evenwel is het van die voorstellingen, bijzonder van het laatste, dat ik het onderwerp ontleen, waarmede ik u heden wensch bezig te houden.

Meent echter niet, dat het mijne bedoeling is, om daartegen te waarschuwen door er de dwaasheid en verkeerdheid van voor te stellen; het gezond verstand onzer natie is gelukkig tot hier toe minder toegankelijk voor hersenschimmen, waarmede elders zooveel wordt uitgerigt, en maakt zulk eene waarschuwing minder noodig. Ook bedoel ik niet, ze uit een maat-

schappelijk of staatshuishoudkundig oogpunt te beschouwen, om ze op de schaal van juist begrepen belang en voordeel te wegen, ten einde hare gehalte regt te kennen. Neen, ik wil spreken in den geest en overeenkomstig den aard onzer Maatschappij. Ik keer terug, vanwaar ik aanving; gelijk ik van de bemoeijingen en werkzaamheden der maatschappij tot die voorstellingen kwam, zoo is het juist hetgeen deze met die gemeen hebben, wat mijne aandacht trok en, zoo ik vertrouw, ook de uwe wel waardig is. Het is toch, al moge het bij de toongevers niet dan een kleed zijn, dat hunne zelfzucht bedekt, in dat alles om het Nut van het Algemeen te doen. Aan het denkbeeld van Communisme ligt een waar, een Christelijk beginsel ten grondslag, al zijn de beginselen van hen, die het voorstaan, onwaar en onchristelijk. Daar is eene heilige zaak, welke wel mag erkend en in acht genomen worden, welke behoort tot een iegelijk, die in de menschenheid belang stelt, al is zij dan ook door de dwaasheid der menschen zoo misvormd en onkenbaar gemaakt, dat zij, zoo als zij zich openbaart, niet dan eene caricatuur van dat heilige is, of zelfs, want sterker moeten wij hier spreken, al is zij ook door de verkeerdheid en verdorvenheid der menschen tot eene onheilige gemaakt, der zonde dienstbaar en uitloopende op verderf. De ware gedaante u voor te stellen tegen over het misvormde beeld, de heilige zaak te beschouwen tegen over het onheilige wezen, dat met haren naam optreedt, dat ware en heilige ons op het hart te binden, opdat het meer en meer erkend en algemeen gemaakt en gehandhaafd worde, als het beste wapen om het valsche en onheilige te bekampen; het reine en heerlijke voor het onreine en walgelijke in de plaats te stellen

en alzoo in de menschelijke maatschappij, ook bij de levensvragen van onzen tijd, het kwade te overwinnen door het goede: — dat, dat is het waartoe ik thans mede iets, hoe gering het ook zij, wilde bijdragen. Ik zal dus spreken *over het ware Communisme.* Verleent mij uwe aandacht. Ik vertrouw er op, niet om den spreker of de wijze van spreken, maar om de zaak, waarover hij spreekt.

Het ware Communisme! Mij dunkt, ik hoor hier dadelijk iemand zeggen, dat ik geen regt heb, daarvan te spreken tegen over hetgeen hedendaags uit der menschen brein voortgekomen is en voorgestaan wordt. Wij kennen, dus zegt hij, de zaken aan haren naam, en als wij van Communisme spreken, dan weten wij, wat stelsel daarmede bedoeld wordt; geen ander namelijk, dan 'tgeen gij zelf eene misgeboorte van onzen tijd genoemd hebt; dat, waarin niets meer aan dezen of genen eigen, maar alles gemeen is. Hoe meer dat in waarheid ontwikkeld, hoe meer dat tot in zijne uitersten volgehouden en toegepast wordt, des te meer beantwoordt het aan zijnen naam, des te meer is het, wat het naar zijn aard wezen moet. Noem het een verkeerd, een verderfelijk, een verfoeijelijk, maar 't is en blijft daarbij het ware Communisme! Ei! zal het dan aan een iegelijk staan om aanspraak, uitsluitend aanspraak te maken op hetgeen hij voorgeeft te zijn? Zoo is dan de onzinnige martelaar van zich zelven onder de leer van BOEDDHA of BRAMA of andere godheden in waarheid een heilige, omdat hij uitsluitend de heilige heet. Is er wel iets zoo goed, zoo eerwaardig, dat er geen parodieën van aanwezig zijn, of

zouden kunnen worden gevonden, wel iets zoo voortreffelijk in zijnen aard, waarvan niet een schijnbeeld, waarvan niet het valsche kan worden aangewezen? Is er niet tegen over het ware een valsch genie, een valsch vernuft, eene valsche eer, eene valsche vrijheid, eene valsche schaamte, eene valsche gemoedelijkheid, eene valsche deugd, eene valsche vroomheid? Zullen wij genoodzaakt zijn dezen dat kleed te laten behouden, waarin zij zich vertoonen, omdat zij er zich in getooid en er mede gepraald hebben; of zullen wij de zaak of althans haren naam moeten laten varen, omdat zij, die haar misbruiken en bederven, zich dien naam hebben toegeeigend, en van de zaak uitsluitend bezitters zich noemen? Zoo zullen wij onredelijk moeten zijn, als wij niet behooren tot hen, die rationalisten heeten, zoo geene liberaliteit hebben, als wij geen voorstanders zijn van hetgeen hedendaags liberalisme heet, zoo geen vaderlanders of minnaars des vaderlands wezen zonder tot de partij te behooren, die den naam van patriotten droeg! Maar waartoe meer? 't Is met het Communisme niet anders. Vragen wij, wat het is naar de kracht van het woord, het staat als 't algemeene in de maatschappij over tegen het bijzondere van eenigen stand of enkelen persoon, als het geheel der menschheid tegen het eigen ik; het betreft de onderlinge gemeenschap der menschen, en zullen wij die verloochenen of er afstand van doen, omdat zij die zich haar verkeerd voorstellen met den naam er van pralen en zich het uitsluitend bezit er van toekennen? Neen veeleer handhaven wij ons bezit tegen hunne aanmatiging, de voortreffelijkheid der zaak tegen hunne onzinnige voorstellingen, en spreken met regt over het *ware* Communisme.

Is er iets, dat ons met reden ergert, ja met de diepste verontwaardiging vervult, het is voorzeker dit, dat de hedendaagsche Communisten bij hunne alles verwoestende voorstellingen, in hunne opgewondene, tot oproer en omkeering aanzettende redenen, ja aan hunne walgelijke maaltijden zelfs den gezegenden naam van onzen Heer JEZUS CHRISTUS durven gebruiken, als ware Hij, die der wereld het leven geeft, in verbond met hen, wien het om dood en verderf te doen is, en kon de eenige naam, tot zaligheid gegeven, worden aangeroepen bij het brouwen van rampzaligheid en ellende. En evenwel is dit van eenige beteekenis voor de zaak, die wij beschouwen; het mag niet onachtzaam worden voorbij gegaan, het doet ons vermoeden, dat er in de daad een waar Communisme is, dat van Hem, den levenwekker, uitging, het leidt ons tot eene heilige waarheid, die de onheilige menschen veranderd hebben in leugen. 't Is in den eersten opslag vreemd, maar bij nader indenken natuurlijk en eene eer des Christendoms, 't welk op elken trap aan al de behoeften des menschdoms voldoet, dat een iegelijk, die wat groots en goeds beloofde, al zocht hij het ook op eenen verkeerden weg, al wierd het ook onder zijne hand en in zijnen geest veranderd in verderf, zich op dat Christendom beroepen heeft en beroepen kon; want dáár is in waarheid al het groote en goede, waarvan in de verkeerde bemoeijingen der wereld zoo vaak het schijnbeeld wordt nagejaagd. Zoo was het in de vorige eeuw met de gevierde leus van vrijheid, gelijkheid en broederschap, zoo vaak tot slavernij, overheersching en broedermoord gebezigd; waar de geest des Heeren is, dáár is vrijheid; waar de meeste is gelijk de minste en aller dienaar, dáár is gelijkheid; waar één de meester is en allen in éénen geest gaan tot

denzelfden vader, dáár is broederschap. Zou het zoo ook met het Communisme niet wezen, wel niet in zijne hedendaagsche verschijning noch in de beginselen zijner voorstanders, maar in het beginsel der zaak zelve, in het denkbeeld, waarvan zij heeten uit te gaan, het heil der menschheid zonder onderscheid, het zich aantrekken vooral van de min bedeelden, de verwaarloosden, de ellendigen, opdat zij mede deel hebben aan al de voorregten der maatschappij? Waarlijk dit denkbeeld is een menschelijk, 't is een Christelijk denkbeeld, het eerst, ja in volle werkelijkheid alleen op aarde aanschouwd in Hem, die het land doorging goeddoende, en kwam, om den armen een Evangelie te verkondigen en der wereld het leven te geven; en waar het in waarheid zal gezien en verwezenlijkt worden onder de menschen, dáár moet het een vrucht zijn van zijnen geest.

Er is nog een ander verschijnsel, 't geen er op wijst, dat in het Christendom een element zijn moet van Communisme, waarvan het stelsel, dat zich dien naam bij uitsluiting toeeigent, en de orde der maatschappij omkeert, alle heilige banden verscheurend en alle menschheid verwoestend, als eene ontaarding en verbastering is te beschouwen. Wel staat het hedendaagsche in geenerlei regtstreeksch verband met het Christendom, want het is veeleer gebouwd op de materialistische wereldbeschouwing eener antichristelijke zoogenaamde wijsgeerte (1). Maar men vergete even-

---

(1) In welk verband de Socialistische en Communistische voorstellingen en woelingen in Duitschland en Zwitserland staan met het Pantheïsme durven wij niet bepalen. Dat er eenig verband is, kan wel naauwelijks ontkend worden, als wij opmerken, hoe redenaars en dichters van deze wijsgeerige rigting zich uitlaten, wanneer zij zich

wel niet, dat toch het St. Simonisme er zich aansloot door zijnen naam: het nieuwe Christendom, en door zijn hoofdbeginsel: de menschen moeten elkander als broeders beschouwen en liefhebben, een beginsel in velerlei schriften van Communistische strekking, en wel als het hoofdgebod van den Zaligmaker der wereld, gedurig ja tot vervelens toe herhaald. En wat meer zegt, van de vroegste tijden af heeft het zich ook op Christelijk gebied geopenbaard. Van tijd tot tijd was dat: »alle goederen gemeen" de zinspreuk van Christelijke vereenigingen, en wel van zulken, die reiniging, hervorming en verbetering wilden in kerk en maatschappij, waaronder niet weinigen, die, beginnende met den geest, voleindigden met het vleesch. Ziet het in de Donatisten en Catharen, en in niet weinige kloosterinrigtingen en geestelijke en wereldlijke orden, ziet het in de zestiende eeuw in den boerenkrijg in Duitschland, in de Wederdoopers in ons vaderland, bijzonder in het onzinnige en verschrikkelijk nieuwe Jeruzalem eenmaal te Munster gevestigd, waarvan de tooneelen ons nu ongeloofelijk voorkomen. Waarlijk,

---

begeven op het practisch levensgebied: het is er alles zinnelijk genot en losbandigheid. In Frankrijk behoeft men zoover niet te zoeken; de hoogste wijsgeerte is er zulk eene, die zich louter tot het materialisme bepaalt; 't is dezelfde geest, die zich in 't hedendaagsch Communisme openbaart, en het kan naauwelijks anders of het laatste is op het eerste, als de practijk op de theorie, gebouwd. Geheel overeenkomstig de behoeften des tijds is de prijsvraag bij de *Hollandsche Maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen* in 1849 uitgeschreven: »In hoever heeft de materialistische wereldbeschouwing, die zich in onzen tijd vooral in Frankrijk als de hoogste wijsbegeerte wil doen gelden, medegewerkt, tot de vorming, ontwikkeling en verbreiding van de Communistische en Socialistische denkbeelden?" Wij vestigen daarop de aandacht en wenschen, dat er een degelijk antwoord op moge inkomen.

wij mogen het ook hier zeggen: er is niets nieuws onder de zon; dat Communisme, dat men ons heden als vooruitgang, als een product van de 19e eeuw wil voorstellen, het heeft zich reeds in de 16e met dezelfde waanzinnigheid geopenbaard, en — het sta tot waarschuwing van hen, die meenen genoeg te doen met stil te zitten en verachtelijk de schouders op te halen over hetgeen te ongerijmd is, om verwezenlijkt te kunnen worden, het sta ter beschaming van hen, die meenen daarin het heil der menschen gevonden te hebben — hetgeen thans wordt ontworpen, dat is toen ten uitvoer gebragt en gebleken niets dan verderf en ellende te baren.

Maar waartoe langer uit die verkeerdheden en ontaardingen geredeneerd, waar de aard der zaak zelve spreekt? Communisme behoort tot het wezen des menschen, dat nooit in eenen enkelen mensch op zich zelven, dat in de gezamenlijke menschheid gezien wordt. Het behoort tot zijne bestemming van God zelven, die uit éénen bloede het gansche geslacht der menschen gemaakt heeft, om op de aarde te wonen. Het behoort tot hetgeen CHRISTUS wilde, die, gelijk Hij zelf niet voor zich maar voor de wereld leefde en voor de wereld stierf, daarin ook het toonbeeld en voorbeeld der menschen is, en die voor de zijnen, welke Hij daaraan wilde erkend hebben, dat zij liefde hadden onder elkander, als het hoogste verlangde, dat zij allen één zouden zijn. Zegt niet, dat dit iets anders is, want dat er hier niet van eenheid en liefde sprake is, maar van onderlinge gemeenschap van goederen; of is dan die eenheid, is die liefde, is dat zijn, gelijk broederen onder elkander, denkbaar zonder zulk eene gemeenschap, zonder dat de een deelt in hetgeen de ander bezit? Is zij denkbaar, als ieder in hetgeen hij

is en heeft, staat op en leeft voor zich zelven, is dit daarmede niet in lijnregte tegenspraak? De Christelijke gemeente, die daar is de type van ware vereeniging der menschen in eene maatschappij, die eenmaal het gansche menschdom moet omvatten, zij is in haar idee, zoo als de groote Apostel het schilderde, gelijk aan één ligchaam, waarvan allen leden zijn, die niet staan op en niet leven voor zich zelve, noch afzonderlijk, maar als tot één ligchaam behoorende en gezamenlijk daarvoor en alzoo ook voor elkander levende. Elk heeft er zijne plaats, elk zijne gave, elk zijne werking, maar altijd in betrekking tot het geheel en daarom ook wederkeerig tot allen, die mede leden zijn van hetzelfde ligchaam. Daar is gemeenschap van lijden, daar is gemeenschap van vreugde, daar is onderlinge mededeeling en onderlinge zamenwerking, geen is er van uitgesloten, zij hebben de een den ander noodig, zij moeten allen voor elkander gelijkelijk zorgdragen. Wat dunkt u, ontbreekt het hier aan een Communistisch element? wat vraag ik? zou er ooit algemeener, alles omvattender Communisme kunnen plaats hebben in de maatschappij, dan wanneer dit algemeen wierd in de wereld, wanneer dit ideaal eens volkomen verwezenlijkt werd? Eens heeft het zich in den aanvang des Christendoms bij de eerste nog kleine Gemeente te Jeruzalem in al de kracht der eerste liefde vertoond, toen daar geschreven kon worden: » De menigte dergenen, die geloofden, was één hart en ééne ziel, en niemand zeide, dat iets van zijne bezittingen zijn eigen was, want alle goederen waren hun gemeen." Inhoever en op welk eene wijze, dat wordt er verder bijgevoegd: » Er was ook niemand, die gebrek had, want de rijken verkochten hunne vaste goederen en bragten het geld er van aan de Apostelen, die daar-

van deelden aan een iegelijk, naardat hij behoefte had." Hoe behoorlijk dit tafreel ook zijn moge, het kon alleen bij zulk eene kleine Gemeente, het kon alleen in bijzondere omstandigheden, het kon maar eens plaats hebben (1). Dwaas zou hij zijn, die de zaak zelve in haar geheel op de menschelijke maatschappij te allen tijde zoude willen toepassen of zich alzoo de Christelijke Gemeente in het algemeen voorstellen, hij zou er wel den rijkdom, maar niet de armoede uit doen verdwijnen (2). Niet door verkoopen en laten uitdeelen alleen of vooral, maar op andere, op velerlei wijzen moeten de rijken hunne goederen doen strekken ten nutte van allen, zij kunnen ook voor anderen meer winst doen met het bezit dan met den afstand er van; niet door bedeeld te worden en te ontvangen van anderer genade, maar door

---

(1) Wij kunnen ons naauwelijks in dien tijd verplaatsen. Heeft misschien de gedachte aan de naderende toekomst des Heeren, aan den aanstaanden nood over het Joodsche land, heeft de gedachte aan de vervolgingen, waarbij vaste goederen onzeker waren, mede eenig aandeel gehad aan deze wijze van weldadigheid te betoonen? Ook vergete men niet, dat de onvermogende Christenen welligt om des geloofs wille van de middelen van bestaan beroofd, althans zeker verstoken waren van de gunst der aanzienlijken onder de Joden. Maar vooral denke men er aan, dat de geheele toestand der Gemeente *bijzonder* was; het Christendom was nog niet in de maatschappij, de maatschappij stond veeleer tegen de daardoor verbondenen vijandig over en bij de laatsten, klein in aantal, vielen alle onderscheidingen geheel weg bij dat éénе, 't welk hen verbond. Buitengewone omstandigheden vorderden buitengewone voorziening van de zijde der weinige eenigzins gegoeden.

(2) Opmerkelijk is het, dat de Jeruzalemsche Gemeente steeds arm bleef, misschien armer werd, zoodat de Christenen buiten Palestina telkens geroepen werden, om in hare dringendste behoeften te voorzien.

arbeid en vlijt moet de schamele in zijn eigen behoeften voorzien. Maar de geest, waaruit het voortkwam, dit, dat niemand van hetgeen hij bezat zeide, dat het zijn eigen was, 't geen beteekent, dat het hem uitsluitend toebehoorde of liever alleen voor hem was; de geest, waardoor de rijken van hunnen overvloed mededeelden aan hen, die gebrek hadden, ja hetgeen zij hadden als gemeengoed beschouwden ten nutte van allen; die geest is niet tot zulk eene kleine vereeniging in die bijzondere omstandigheden bepaald, die moet te allen tijde de Christelijke Gemeente bezielen, die moet eens de geheele wereld doordringen tot heil der menschheid. Dat allen het levendig gevoelen, dat zij niet staan op of leven alleen voor zich zelve, maar tot de geheele menschheid behooren, dat zij die gemeenschap aan allen zonder onderscheid, waar zij kunnen, betoonen en doordrongen zijn van het besef, dat alle gaven en voorrégten, die zij bezitten, hun geschonken en niet louter om huns zelfs wil geschonken zijn, maar om die te besteden ten algemeenen nutte en om ook hen, die ze missen, in het genot er van te doen deelen, dat zij ook in hunne aardsche goederen rentmeesters zijn van God, die ze hun toevertrouwde, niet om maar op te hoopen en te vermeerderen, niet om er alleen voor zich en de hunnen genot mede te koopen, maar om ook door hen voor het gansche gezin zijner menschenkinderen te zorgen; dat zij, een iegelijk gelijk hij gaven ontvangen heeft, daarmede anderen dienen als uitdeelers van de veelvuldige goedertierenheid Gods, dit is het Christelijke, dit het ware Communisme, waartoe een iegelijk geroepen wordt; dit is het, dat wij handhaven, dat wij steeds vermeerderen moeten in de maatschappij, dit is het, waarvan al het streven moet uitgaan,

dit waartoe alles moet strekken. Dit is de heilige waarheid der zaak, die de menschen heden ten dage door hun onheilig pogen verkeeren tot hun eigen verderf.

Welaan, laat ons dit ware Communisme tegenover het valsche, dat thans wordt gedreven, nog met weinige trekken ons voor oogen stellen. Wij zullen bij den grooten omvang der zaak niet alles, zelfs niet al het voorname, kunnen opmerken, maar echter trachten het zoo te doen, dat het eigenaardige en meest kenmerkende ons eenigzins helder worde.

Het eerste zij dan, dat het ware Communisme in zijnen oorsprong en zijne werking *vrij* is. Wat willen de hedendaagsche Communisten? Gemeenschap van goederen, gemeenschap van arbeid, gemeenschap van genot voor allen gelijkelijk, en wel uitgaande van den staat, die haar een iegelijk tot wet gesteld heeft. Willens of onwillens, gij moet het uwe in de gemeenschap brengen en er voor u zelven afstand van doen; willens of onwillens, gij moet niet meer voor u zelven of voor de uwen, maar voor de geheele maatschappij werken, die er gezamenlijk de voordeelen van geniet en van wie gij met anderen een gelijk deel voor uwe behoeften ontvangen zult; gij moet het doen dáár en zoo als het u door die maatschappij of den staat, die haar bestuurt, wordt aangewezen en opgelegd; gij zijt geen zelfstandig wezen meer, maar eigenlijk een der raderen van de groote machine, die men maatschappij noemt. Of ziet gij het niet, dat, gelijk de gemeenschap in haren oorsprong gedwongen is, zoo ook alle geest, waaruit het goede moet voort-

2

komen, in haar, of althans in de menschen, die er toe behooren, uitgedoofd en alle vrije werking verlamd, zoo niet verbannen wordt? — Geheel anders is het met het ware Communisme, het gaat uit van den vrijen geest der liefde en van vereeniging; niemand wordt gedwongen, maar van zelf maakt de mensch zijne goederen gemeen. Karakteristiek is dit bij die gemeenschap, welke ons in een tafereel uit den Apostolischen tijd wordt voorgesteld; niemand ontnam daar een ander zijn bezit, noch stelde het ook maar eenigzins twijfelachtig; niet een ander zeide, maar een iegelijk voor zich zelven, dat hetgeen hij had, niet zijn eigen was, maar als gemeengoed was te beschouwen. Vrijwillig verkochten de rijken akkers en huizen en bragten den prijs aan de Apostelen, om onder de broeders, die gebrek hadden, te verdeelen. Er was niets, dat er toe dwong, al behoorde men ook tot de Gemeente; allen konden ze doen blijven als hun eigendom, en ook als zij ze verkochten, was de opbrengst hun bezit, waarover zij vrijelijk konden beschikken zonder eenige noodzaak, om het der Gemeente te geven. En zoo is 't in 't algemeen bij het ware Communisme, het heeft zijnen oorsprong in den mensch zelven, die, met den geest der gemeenschap bezield, het zijne beschouwt als niet voor hem zelven alleen, maar voor de maatschappij en de menschheid hem geschonken, uit eigene aandrift dat aanwendt ten nutte van 't algemeen en den minder bedeelde, den behoeftige deelen doet in de goederen en voorregten, welke hij bezit. En gelijk het vrij is in zijnen oorsprong, zoo is het ook vrij en onbeperkt in zijne werking. Zeer onderscheiden en veelvuldig is de wijze, waarop de menschen hetgeen zij bezitten, aan anderen, aan de maatschappij kunnen dienstbaar maken. Wat zou er

van worden, wanneer dat op eenvormige en werktuigelijke wijze geschiedde? Maar als het komt uit den geest en zelfstandig zich bij een iegelijk naar zijne verscheidenheid openbaart en ontwikkelt, dan opent zich een onafzienbaar veld voor den meest verschillenden arbeid ten nutte van elkander en van allen, dan werkt ieder in de gemeenschap op zijne plaats en naar zijnen aard. Maak, naar de droomen van hen, die thans de wereld willen hervormen, allen gelijk, alle goederen en gaven gemeen en de maatschappij tot ééne groote werkplaats voor allen: gij hebt de eentoonigheid en den stilstand des doods; laat daarentegen een iegelijk in de maatschappij vrijelijk zijn wat hij is, en doen wat hij kan en beschikken over hetgeen hij heeft, maar beziel tevens allen met den geest der gemeenschap, die één is, maar zich vrijelijk en verschillend openbaart: gij hebt de verscheidenheid en den nimmer rustenden vooruitgang des levens, waardoor die maatschappij allengs en zonder ophouden volkomener wordt.

Naauw hier aan verwant is eene andere opmerking, namelijk *wie* zij zijn, van wie die gemeenschap van goederen in het Communisme aanvangt. Men verdeelt daarbij de menschen in zulken, die bezitten en die niet bezitten; het is in der daad moeijelijk tusschen die beiden de grenzen te zetten, en daarenboven, morgen behoort iemand tot de eene klasse, die gisteren nog tot de andere gerekend werd (1). Maar

(1) In de daad, men spreekt van kapitaal en van bezittingen in 't algemeen, als of het iets vast ware, dat zijne plaats behoudt en niet tot anderen overgaat. Men spreekt zoo tegen alle ervaring; er is niets, dat zoo verandert en verwisselt. Wie heeft geene rijken gekend, die of plotseling of langzamerhand tot armoede zijn vervallen?

wij zullen de verdeeling voor een oogenblik aannemen. De tweede klasse is verreweg de talrijkste; zij begrijpt in zich niet alleen de eigenlijk behoeftigen of armen, maar ook allen, die met werkelijk gezegden handen arbeid zich en de hunnen soms schamel genoeg onderhouden, althans niets het hunne kunnen noemen dan het weinige, dat zij zich dagelijks door hunnen arbeid verschaffen, en nog zoo veel anderen, die in zoogenaamde hoogere kringen of standen misschien nog ellendiger leven leiden, althans nog moeijelijker in hunne behoeften, naar hunne plaats in de wereld, kunnen voorzien. Van deze, de voor het uiterlijke zoo weinig bevoorregte klasse vangt het Communisme van den tegenwoordigen tijd aan. Waarlijk, de armen hebben aanspraak op medelijden op medehulp, en velen zijn onder hen, niet alleen nuttig en noodig, maar ook achtingwaardig en hoogstverdienstelijk voor de maatschappij; wel hun, die zich dezer aantrekken, die wenschen, dat er wat toegebragt worde, om hun lot te verbeteren. Maar hen tegen de meer bevoorregten op te zetten als tegen hunne natuurlijke vijanden, hen tot eene gemeenschap van goederen aan te sporen met den rijkdom, zoo als zij gewoon zijn te spreken, die hun onmetelijk voorkomt, en wel als met iets, waarop de armen en misdeelden regt hebben, dat is eene geheel andere zaak, en dat is het toch, wat er gedaan wordt. Ik wil de verfoeijelijke middelen

---

Wie kent in onze maatschappij niet zeer vermogenden, die of zelve uit lageren stand zijn opgeklommen, of wier ouders of grootouders men gekend heeft als behoorende tot de klasse van arbeiders of dagClooners? Er is niets, dat meer van de eene hand in de andere overgaat dan juist het kapitaal, niets is aan zoo veel verandering onderhevig dan hetgeen men noemt de fortuinen.

niet noemen, die in openlijke redenen en geschriften daartoe worden aangeraden; het is de zaak alleen, waarvan wij hier spreken. Daar staat de groote menigte van niet bezitters tegen over het klein getal van bezitters. Waarlijk, het is niet vreemd, dat de eerste deelen willen, die niet hebben met hen, die wel hebben; hier heerscht het beginsel van zelfzucht en eigenbelang, dat zich door ruwe kracht moet laten gelden: als drie vierde gedeelten van eene bevolking, zoo luidt het ergens, zich voor eene gemeenschap van goederen verklaren, dan moet het laatste vierde, waartoe wel al de bezitters zullen behooren, tot bewilliging daarin met geweld worden gedwongen.

Hoe geheel anders is het *ware* Communisme. Dit spreekt niet van een vermeend regt der armen, maar van de dure verpligting der rijken; het vangt van de bezitters aan, zij zijn het, die hetgeen zij hebben, doen strekken ten nutte van het algemeen, die zich het lot der min bevoorregten aantrekken, die hen roepen, om in hunne mate deelgenooten van hunne goederen te zijn, die niet maar zien op hetgeen hunner, maar ook op hetgeen der anderen is; hier werkt het beginsel van gemeenzin en liefde, die zich zelve niet zoekt en door zelfverloochening en opoffering zich gelden laat. Zal ik het nog behoeven te vragen, of de verschillende aanvang ook op den aard der gemeenschap invloed heeft, of zal er ooit vrede en welvaart zijn in het gewrocht van zelfzucht en geweld, zal er zegen ontbreken bij hetgeen uit liefde geboren wordt? Merken wij het maar vooral op, hoe het eene geheel staat tegen over het andere. Zoo als het beginsel der wereld, gelijkheid predikende, is: de minste make zich aan den groote gelijk, en dat des Christendoms: de meeste worde gelijk den minste, zoo

spreekt ook het Communisme der wereld tot hem, die niet heeft: neem van dengenen, die heeft; en het ware Communisme daarentegen tot hem, die heeft: deel mede van het uwe en geef aan hem, die niet heeft.

Maar er is nog *meer* op te merken. Zij zijn er eenmaal, die beide zoo geheel verschillende klassen in de maatschappij, zij zijn er door de beschikking Gods, die rijken en armen elkander ontmoeten doet; het verschil ligt in den aard der menschelijke zamenleving, in het onderscheid van omstandigheden en lotgevallen, allermeest in de verscheidenheid der menschen zelve. Het is zoo natuurlijk, dat indien het mogelijk ware, heden al het goed der aarde onder de menschen gelijkelijk te verdeelen, morgen reeds het verschil op nieuw zou plaats hebben. Het hedendaagsche Communisme wil dat onderscheid wegnemen; er mogen geene armen, er mogen geene rijken meer zijn, alle persoonlijke eigendom, elk onderscheidend bezit, zoo grievend, zoo beleedigend, zoo onregtvaardig jegens hen, die er van verstoken zijn, moet bij de hervorming der maatschappij tot eenen heilrijken staat ophouden, dat eigendom van enkelen is een diefstal gepleegd aan het algemeen, dat er gelijkelijk regt op heeft. Ik wil hier niet de onzinnigheid van dit beweren aantoonen, noch ook opmerken, dat het regt van eigendom een der eerste grondslagen is van elke beschaafde maatschappij, noch zelfs aanwijzen, hoe dat alles hersenschimmen zijn, nimmer te verwezenlijken. 't Is ons genoeg: dat wil men, en tegelijk daarmede alle onderscheid onder de menschen, alle ongelijkheid, zoo als zij het noemen, doen ophouden, alles gelijk maken en effenen, zoodat de geheele maatschappij zal moeten worden omgekeerd om tot grond-

slag van het nieuwe gebouw te kunnen dienen. Lijnregt het tegenovergestelde is het ware Communisme, het heeft geene geweldige omkeering noodig, het wil die niet, het verdraagt zich met de maatschappij der menschen, zoo als zij is, het werkt daar weldadig op, ja ook het bevordert die. Het behoeft en begeert geene hersenschimmen, aandruischende tegen de natuur der zaak en der menschen, in opstand tegen den hoogen Regeerder der wereld. Het laat de groote verscheidenheid, de ongelijkheid der menschen bestaan, ook rijken en armen, en erkent daarin de bestelling Gods. Het tast den eigendom niet aan, noch dooft de zucht uit, om zich dien te verkrijgen voor zich en zijne kinderen na zich, die, regt bestuurd en gewijzigd, een der krachtigste en weldadigste prikkels is van alle menschelijke inspanning voor deze aarde, de weg om die aarde telkens meer te bevolken en rijker en schooner te maken, de aanleiding en de drijfveer tot gedurigen vooruitgang, tot uitvinding en volmaking van hetgeen der maatschappij ten nutte is en tot sieraad verstrekt. Ook de armen en behoeftigen, gelijk zij er steeds geweest zijn, zoo neemt het aan, dat zij er steeds zullen blijven; het woord van den Heer tot zijne discipelen is een woord tot allen en voor alle tijden: »De armen hebt gij altijd met u." Maar 't is niet, om daarin als in eene noodzakelijkheid te berusten, of hen overtelaten aan hunne ellende, maar om hun, naar het woord van denzelfden Heer, wel te doen; het is, opdat zij voorwerpen zouden zijn van zorg en liefde, om hun ter hulp te komen, zooveel het kan in hunnen nood te voorzien, mede te deelen van hetgeen men heeft aan hem die niet heeft, hunnen toestand dragelijk te maken en er hen uit op te heffen; het is, om zoo mede te werken, dat niet op eens, maar overeen-

komstig Gods wil langzamerhand en bij toenemende ontwikkeling, niet door geweldige schokken of omwentelingen, maar door ordelijke, gemeenschappelijke, aanhoudende en weldadige werkzaamheid, de toestand der geheele maatschappij worde verbeterd. Ziet gij niet, dat dit ware Communisme ook te dezen opzigte niet gelijkheid, maar ongelijkheid der menschen vordert, dat het er op berust? Er moeten vermogenden, ja rijken zijn, om alzoo in de maatschappij te kunnen werken en 't geen groot en goed is tot stand te brengen; er moeten behoeftigen wezen, om de voorwerpen van weldadigheid te zijn en gelegenheid te geven tot die werkdadige liefde, zonder welke het edelste in den mensch niet ontwikkeld wordt en de koude des doods in de maatschappij der menschen zou heerschen. Maar ook in 't algemeen berust het ware Communisme op de verscheidenheid van standen en klassen en menschen, juist daardoor hebben zij elkander wederkeerig noodig, en kan een iegelijk op zijne plaats en op zijne wijze medewerken en het zijne toebrengen tot welstand van het geheel. Het is hier weder gelijk met het ligchaam, een zoo eigenaardig beeld van ware, niet mechanische maar organische, vereeniging; het is niet één lid, maar vele leden, en die leden zijn niet aan elkander gelijk, zij hebben niet dezelfde plaats of denzelfden rang, zij hebben niet dezelfde, maar geheel verschillende werking; maar daarom ook hebben zij onderling behoefte aan elkander, het voornaamste niet minder aan het geringe, dan het laatste aan het eerste, daarom ook maken zij te zamen één ligchaam uit, daarom ook, als elk op zijne wijze regt werkt en de leden voor elkander gelijkelijk zorg dragen, is de welstand van dit geheele ligchaam verzekerd.

En hier zouden wij nu verder kunnen voortgaan en

aantoonen, hoe het valsche Communisme alle betrekkingen en verbindtenissen losmaakt in de maatschappij, zoo als zij van den kleinsten kring door de natuur zelve gevormd opklimmen en zich verder uitbreiden, de vereeniging door huwelijk, gezin, bloedverwantschap, met degenen voorts waarmede wij in onderscheiden maatschappelijken werkkring in verschillende regtstreeksche aanraking komen, en hoe het zoo vervolgens tot aan het geheel der menschheid toe, als het consequent zijn zal, alles losmaakt en ontbindt, om in eens eene uitwendige gemeenschap van allen te verordenen, die in het innerlijke des menschen geenerlei grond heeft; terwijl het ware daartegen dat alles behoudt en handhaaft, ja bevordert, omdat het op den weg der natuur en ontwikkeling voortgaat en zijnen innerlijken grond heeft in het beginsel der liefde, die naar vereeniging streeft en van den kleinen kring aanvangt, om zich alzoo verder en verder uit te breiden, juist zoo als de maatschappij der menschen in de daad begonnen is en zich ontwikkeld heeft. Wij zouden er kunnen bijvoegen, dat het ware Communisme daarom de heiligheid van den echt, de natuurlijke betrekking van ouders en kinderen, de vaderlijke zorg, de moederlijke liefde, de broederlijke gemeenschap, den onderlingen band van gezin en familie en verdere betrekkingen in eere houdt en zich daarin vertoont en daardoor aan zijne bestemming voldoet, om alzoo op de geheele maatschappij te werken, in den geest der Christelijke zoo natuurlijke spreuk: indien iemand zijne eigene huisgenooten niet verzorgt, hoe zal hij voor de geheele Gemeente zorg dragen? Doch wij kunnen dit maar in 't voorbijgaan aanroeren, en vele aanmerkingen van soortgelijken aard moeten wij geheel stilzwijgend laten rusten, om nog op het eene en andere

bijzonder kenmerkends en gewigtigs een oogenblik de aandacht te vestigen.

Het hedendaagsche Communisme zoekt de *bron van al het kwaad*, van al het leed op de wereld en bijzonder van al de ellende, waaronder het volk, zoo als men bij uitsluiting de min bevoorregte, de behoeftige, de met handen arbeidende klasse noemt, gebukt gaat, eenig en alleen in den toestand, in den uiterlijken toestand der maatschappij, die daarom van buiten, en wel door den staat moet worden veranderd. Daar moet eene meer gelijke verdeeling van voorregten, van goederen, van genietingen worden bevolen en gemaakt; dat onderscheidende, waardoor de een heerscht en de ander dient, waardoor de een bezit en de ander gebrek lijdt, waardoor de een zich baadt in genot en de ander zwoegt en slaaft, dat onregtvaardige hebben van het overtollige door sommigen, eer allen het noodige hebben, en wat dies meer zij — het moet als door een tooverslag worden weggenomen en alles tot ééne gemeenschap worden gemaakt; dan zal er zaligheid zijn op aarde en heil voor de menschheid. Aan hetgeen in de menschen zelve ligt denkt het niet, het laat in zijne nu zoo gelukkig gelijk gemaakte en vereenigde maatschappij de menschen zoo als zij zijn, met al hunne driften, met al hunne verkeerdheden, met al hun trots, met al hunne begeerlijkheid, met al hunnen haat en nijd tegen elkander, met al die zelfzucht, die eigenlijk het wezen der zonde en daarom de bron van al de verkeerdheden is, die daar schuilen in het hart en zich openbaren in het gedrag. Ja aan het prikkelen dier zelfzucht ontleent het zijn oorsprong, ja het voldoen daaraan, dit is het juist, wat zij met hunne vereeni-

ging zoeken, dit is het wat zij door en in de gemeenschap vinden zullen, dit is de zaligheid, die men aan het nu zoo rampzalige volk belooft. Dwazen, met hunne zaligheid in eene vereeniging der zonde! Onzinnigen met hunne gemeenschap uit zelfzucht, waardoor allen natuurlijk staan tegen over elkander en alle vereeniging verhinderd wordt! Wat wilt gij de ellende wegnemen uit de maatschappij, terwijl gij ze bestaan laat in hen, die de maatschappij uitmaken? Hebt gij dan geene oogen om te zien, dat de mensch het meest rampzalig is door zich zelven, dat de verkeerdheid der menschen de eigenlijke oorzaak is van alle onheil en ellende in de maatschappij, veel meer dan omgekeerd de verkeerdheid van den toestand der maatschappij de oorzaak van jammer en rampzaligheid der menschen? Nog eens, onzinnigen! die u heil voorspiegelt van eene verandering van uiterlijke vormen, en het wezen onaangetast laat, van eene verbetering van buiten naar binnen, als of een verlamd en bedorven uurwerk goed zal worden, wanneer gij er een nieuwe meer passende kas om gezet hebt, als of gij de doodelijke kwaal hebt genezen met er een uiterlijk schoon verband op te leggen, of den stervenden lijder in een sierlijken en gemakkelijken leunstoel te zetten! Uwe ijdele gemeenschap heeft de zaden van verdeeldheid en ontbinding in zich; uwe hooggeloofde zaligheid is op zijn hoogst een uiterlijk en spoedig verdwijnend vernis van blijvende en steeds toenemende ellende, eindigende in den dood! — Geheel anders is het ware Communisme; dit zoekt de eerste en voorname bron van ellende in den mensch zelven, van zijne verbetering gaat het uit en wil daardoor komen tot verbetering en tot heil der maatschappij. Ziet, zegt het, die zucht voor het

eigen ik, die zucht naar overdreven bezit, naar overdreven genot, die, helaas! in de menschen woont; die is het, welke verhindert, dat er regt gewerkt wordt ten nutte van allen; die moet tegengegaan, die moet zoo mogelijk uitgeroeid, die moet door een ander, een edeler beginsel worden vervangen. De rijke, de bevoorregte moet niet maar alleen op zich zelven zien, maar ook op hetgeen des anderen is, opdat hij alzoo wat hij bezit, niet voor zich zelven alleen en de zijnen, maar ook voor anderen leere besteden; er moet liefde in hem wonen, waardoor hij gaarne zich den armen broeder aantrekt, deel neemt aan de ellende der lijdenden en niet maar in pracht en weelde, maar in weldadigheid, in het verspreiden van zegen rondom zich, in het heil der menschheid zich verlustigt. De arme, de behoeftige, de werkman, niet maar om te krijgen en te hebben en te genieten, moet het hem te doen zijn, maar ook en vooral om te zijn, wat hij wezen moet. Arbeidzaamheid, spaarzaamheid, matigheid, eerlijkheid, tevredenheid met zijnen staat, huiselijkheid, godsdienstigheid en wat er meer is dat hem versiert en dagelijks te stade komt, moet in hem opgewekt, aangekweekt, bevorderd worden; dan worden velerlei bronnen van ellende van zelf gestopt, dan worden velerlei bronnen van zegen, nu niet opgemerkt, voor hem geopend, dan wordt hij zelf opgebeurd uit de laagte, waarin thans, helaas! zoovelen verzonken zijn. Met één woord niet van het handhaven van eigen regten, maar van het vervullen van onderlinge verpligtingen gaat het ware Communisme uit bij de beide klassen der maatschappij, die men als min of meer vijandig tegen elkander overstaande voorstelt, en die elkander zoo noodig hebben, en eigenlijk naauw moeten vereenigd zijn om eene

ware gemeenschap onder de menschen voort te brengen. Het miskent niet de waarde van instellingen en verordeningen in den staat, het weet, hoeveel daarvan kan afhangen, het wil daardoor de gelijke regten van elken mensch verzekerd en gehandhaafd zien tegen de verkeerde pogingen van anderen, tegen alle onderdrukking en geweld, maar het wacht evenwel vandaar eigenlijk het heil niet, als of de menschheid een werktuig ware, dat goed in elkander gezet en alleen van buiten geregeerd wordt. Het weet en het steunt er op, dat, als de menschen zijn, zoo als zij wezen moeten, waardige instellingen en verordeningen als gewrochten der menschen van zelve zullen volgen; het gaat tot de bron des kwaads in de verkeerdheid der menschen, zoo lang deze blijven wat zij zijn, duurt ook de ellende voort in de maatschappij; het ziet de eenige ware bron van heil in den regten zin der menschen, indien deze zijn wat zij zijn, en doen wat zij doen moeten, dan is de grond gelegd, en een betere een heilrijke toestand der maatschappij wordt daaruit van zelve geboren.

Naauw vereenigd hiermede is eindelijk het zoo verschillend *voorwerp des heils*, zoo als het in het valsche en ware Communisme wordt voorgesteld en nagejaagd. Dit punt alleen zou, als het regt en in zijnen geheelen omvang wierd voorgesteld en uiteengezet, eene geheele verhandeling vereischen, want het grijpt in alles, wat tot de gemeenschap behoort. Met enkele trekken moeten wij ons thans vergenoegen. Het hedendaagsche Communisme heeft niet anders in het oog dan aardsche goederen en wel zulke, die regtstreeks tot het lagere dierlijke leven des menschen behooren; het spreekt van niet anders dan van bezit en

genot voor deze wereld, dat moet worden nagejaagd en verkregen, dat moet algemeen worden, als of daarin voor den mensch alle heil, zijne geheele zaligheid is, gelijk in 't gemis daarvan alle ellende. Het kent geen ander voorregt dan rijkdom en weelde, geen anderen jammer dan armoede en ontbering. Het kent en wil dan ook eigenlijk geene andere gemeenschap dan van dien rijkdom met die armoede, eene gelijke verdeeling van het geld en goed der aarde, een gelijk aandeel voor een iegelijk van hetgeen deze opleveren en van het genot, dat deze zoo ruimschoots verschaffen, ziedaar de verbetering in den toestand der maatschappij, welke het beoogt, ziedaar het heil, waarnaar het streeft. Daar ook bepaalt zich alles bij; hoe jammerlijk dwaas, bekrompen, onmenschelijk! Wat, zijn dan waarlijk de rijken altijd de gelukkigsten ook hier op aarde, is er dan geene ellende, die met goud niet kan worden afgekocht? Menige arme, die daar den man benijdt, welken hij alleen kent in zijnen uiterlijken toestand, in zijne vertooning naar buiten, zou voor niets met den benijde willen ruilen, indien hij van naderbij hem kende, indien hij hem zag daar binnen in zijn huis, of hem bespiedde in zijne eenzaamheid, of een blik kon slaan in zijn harte, waaruit toch de uitgangen des levens zijn. Wat, is dan de daglooner, die in het zweet zijns aanschijns sober zijn onderhoud en dat der zijnen verdient, ja soms met gebrek moet worstelen, altijd de rampzaligste ook hier op aarde? kent hij geen ander genot, dan hetgeen met goud moet worden gekocht? Gode zij dank! zoo vele huisgezinnen in ons vaderland, waar eene drooge schamele bete is met vrede daarbij, zooveel tevredenheid en opgeruimdheid, als wij onder de geringere ja zelfs lagere klasse bij haren arbeid en

in haar leven aantreffen, veel meer dan bij eer en aanzien, bij rijkdom en genot, staan op, om het tegen te spreken. Wij ontkennen het niet: er wordt veel jammer en ellende geleden onder hen, die schaarsch bedeeld zijn met het goed der aarde en niet zelden verstoken zijn van veel, dat tot het tijdelijk en dierlijk leven behoort, en het is betamelijk, dat men trachte in die behoeften te voorzien en te zorgen, dat het niemand ontbreke aan de nooddruft des ligchaams; maar dwaas niet alleen, ook onmenschelijk is het, te denken, dat die jammer, die ellende zal worden weggenomen en vreugde en geluk daarvoor in plaats gesteld door het verschaffen van arbeid en brood en wereldsch vermaak. Hier staan de oude Heidenen reeds ver boven de hedendaagsche verlichters en hervormers; want als zij de diepe laagte, waartoe het volk te Rome onder de Keizers verzonken was, willen afschilderen, dan gebruiken zij deze woorden: »Het vroeg niet anders dan brood en spelen." Waarlijk, een iegelijk mensch heeft nog andere, hij heeft hoogere behoeften, die bevredigd moeten worden, hij streeft naar beter goed of heeft althans een aanleg voor edeler genot, dan wat zoo goedkoop, wat met een handvol gouds wordt verkregen. Jammerlijke vrienden der armen, die hun wat deel wilt geven aan der rijken geld en vermaak, en hen verstoken laat van veel kostelijker schatten; die hen met brood wilt verzadigen voor hun aardsch bestaan, en hun het brood des levens onthoudt; die hen gelukkig wilt maken, en hen laat in hunne onkunde, in hunne laagheid en dierlijkheid, waardoor zij voor alle zuiver en waar menschelijk geluk onvatbaar zijn! Een schoon geluk, regt geschikt voor het onreine dier, dat zich mest ter slagting bij eenen vollen trog, terwijl het zich wentelt in het walgelijke slijk! Predikt het vrij,

dat Godsdienst en Christendom als verzinsels der rijken de armen zoeken neder te zetten en te onder te houden door eene bedriegelijke hoop op een toekomend leven, waar eenmaal de onderscheidingen zullen wegvallen of de rollen verwisseld worden en er voor allen, ook voor hem, zaligheid zijn zou, opdat hij, ziende op die toekomst, het tegenwoordige zoude vergeten of rustig dragen, zich tegen het onregt in dit leven niet verzetten en zijn regt op het goed der aarde niet doen gelden. Voor een zeer klein deel zoudt gij het regt aan uwe zijde kunnen hebben, indien Godsdienst en Christendom aldus naar waarheid wierden voorgesteld, en alleen toekomstige zaligheid na dit leven beloofden (1). Maar van alle zijden valsch is uw voorgeven bij eene ware beschouwing des Christendoms: het moge bij het leed der aarde op eene betere toekomst ons wijzen, het voldoet te gelijk aan onze tegenwoordige behoeften; het is noodig en te gelijk bevredigend voor des menschen ware zaligheid hier reeds op aarde, want ook daaraan wordt door geen brood noch aardsche genietingen geheel voldaan, ook zijn geest moet er leven, er moet een hoogere honger dan die naar aardsche spijs in hem opgewekt, en bij hem verzadigd worden. Nog eens, jammerlijke gemeenschap der menschen, waarbij zij alleen hun geld

(1) Wij kunnen niet ontkennen, dat bijzonder ook in Frankrijk, gelijk vroeger zoo nu nog, het Christendom door velen beschouwd wordt als eigenlijk althans tot een volgend leven betrekkelijk, en dat het denkbeeld van dat volgend leven maar al te veel is als van een staat van vergelding, of liever nog van vergoeding, zoodat daar het leed dezer aarde wordt goed gemaakt. Dat is miskenning van den geestelijken aard van het Evangelie, 't is voor het minst eene eenzijdige voorstelling, die niet alleen geen regt begrip geeft van 't Christendom, maar ook aan zijne waarde te kort doet en zijnen invloed belemmert.

met elkander deelen, als of zij niet anders bezaten dan hetgeen zoo geheel en al buiten hen is en van tijd en toeval en duizende omstandigheden afhangt; jammerlijke gemeenschap alleen van uiterlijke voorregten, als of er geene innerlijke, geene hoogere, geene geestesgaven bestonden, waarmede men anderen dienen, die men aan anderen mededeelen kan!

Zal ik het nog behoeven te zeggen of aan te toonen, dat bijzonder te deze opzigte geheel anders het ware Communisme is, waarvan wij spreken? Het heeft een hooger, een uitgebreider, een alles omvattend voorwerp, waarnaar het streeft, het waarachtig heil des menschen als zoodanig, het heil der geheele maatschappij. Het sluit de aardsche goederen niet uit; want zij behooren ook tot de gemeenschap en zij verkrijgen voor den bezitter hunne hoogste waarde juist daarin, dat hij ze daartoe gebruiken kan, dat zij middelen zijn, om het goede in de menschheid te bevorderen; zij moeten worden medegedeeld aan hen, die niet hebben, worden besteed, om hun arbeid en verdiensten te verschaffen; het moet de toeleg zijn van een iegelijk, die van God het goed der aarde heeft, om in hunne ligchamelijke nooddruft zooveel mogelijk te voorzien, en te beletten, dat in eenig mensch het hoogere te onderga onder de zorgen des nijpende gebreks, in het steeds bekommerd vragen: wat zullen wij eten en wat drinken en waarmede zullen wij ons kleeden? Maar dat is toch het eenige, 't is zelfs het eerste en voorname niet, dat het beoogt en waarin het bezig is. Het trekt zich den geringe, den daglooner, den arme aan niet alleen in zijne ligchamelijke nooddruft, maar in geheel zijn lot, het is er op uit zijn ganschen toestand te verbeteren, al zijne behoeften zooveel mogelijk te vervullen. Het geeft

maar niet aan hem, het deelt waarlijk in hem; het daalt niet alleen tot hem af, maar tracht hem ook tot zich op te heffen en te verlossen uit den lagen staat, waarin hij zoo dikwijls is verzonken. Het werkt niet alleen op zijnen uiterlijken toestand door arbeid en brood en genot, maar bovenal op zijnen geest, op zijn gemoed, op zijn innerlijk leven, om de eigenlijke bronnen van ellende in hem en in zijn gezin zooveel mogelijk te stoppen, en daarentegen bronnen van waren zegen voor hem te openen en te doen vloeijen. Ziet, niet slechts geld en goed, schoon ook dat, maar te gelijk al wat men bezit, is daarvoor veil, wordt daartoe gaarne gebezigd. Neen, niet in goederen-verdeeling, maar in onderlinge mededeeling en aanwending van alle gaven en alle krachten tot heil van anderen, ten nutte van het algemeen, ook van de veel heerlijker gaven des geestes, die in zoo veel verscheidenheid aan menschen zijn gegeven, bestaat hunne ware gemeenschap, waarin voor alle het heil is te vinden. Dit te beseffen, dit te erkennen, dit te beoefenen, dit te bevorderen, dit algemeen te maken; alzoo gemeenschappelijk te werken tot heil der maatschappij, alzoo ook de min bedeelden, de verlaagden, de veelzins ellendigen op de wereld te doen deelen niet alleen in uiterlijke en waarlijk geringere, maar in de innerlijke, de onvergankelijke, de hoogste goederen der menschheid, dit is het ware Communisme.

Dit ware Communisme nu, het kan van geene uiterlijke instellingen of verordeningen in de maatschappij, het kan alleen van eenen innerlijken en

hoogeren geest in de menschheid, het kan daarom ook van geene materialistische wijsgeerte, het kan alleen van het Christendom uitgaan. En waarlijk, wij zouden de werking van dat heerlijk Godsgeschenk miskennen, indien wij niet opmerkten, dat het daardoor ook reeds gekomen is op aarde en dat het alzoo den toestand der menschelijke maatschappij in de daad reeds merkelijk verbeterd heeft. Niet, zoo als nu de drijvers willen, op eens en met eene geweldige omkeering, maar langzamerhand, in 't verborgen, innerlijk in de menschheid werkende en zich ontwikkelende en daarna eerst naar buiten openbarende, gelijk het zuurdeeg, in het meel verborgen, zich verspreidt en mededeelt, totdat de geheele klomp doorzuurd is. Men zegge niet daartegen, dat de ellende der min bevoorregten in 't algemeen thans grooter is dan vroeger op de wereld. Vóór de verschijning des Christendoms werd zij maar niet opgemerkt, omdat men niet dacht aan de verwaarloosden noch aan de waarde der menschheid; het geheele denkbeeld van onderlinge betrekking en gemeenschap der menschen is zijnen oorsprong aan den geest van CHRISTUS te danken, al wordt dit door hen, die thans er mede dweepen, miskend en voorbijgezien. Ja zelfs het uiterlijke lot der menschen, dergenen vooral, die daar slaven en zwoegen op aarde en toch nog steeds met gebrek hebben te kampen, dat nu de hedendaagsche Communisten en Socialisten zoo zeer aantrekt als 't eenige voorwerp hunner bemoeijingen, waarvoor zij de geheele maatschappij te onderste boven willen keeren, het heeft er reeds veel meer aan te danken dan het ooit van de bemoeijingen en ontwerpen der nieuwe Hervormers te wachten kan hebben. 't Geen werkt op den inwendigen mensch, dat verbetert te gelijk zijnen

uiterlijken toestand als iets dat, naar het woord des Heeren, toegegeven wordt bij het koningrijk der hemelen. Dat het niet geheel ontbreekt aan het ware Communisme, dat het zich ontwikkelde en uitbreidde, naar mate het Christendom meer gekend werd en meer invloed uitoefende, dat getuigen zoo vele gebouwen en inrigtingen tot heil der armen bestaande, dat getuigen zoo vele bemoeijingen ten nutte der verwaarloosden, als ook nog heden ten dage, ja thans bij vermeerdering, uitgaan van den Christelijken geest. Ik mag er niet bij stil staan, ik mag ze zelfs niet opnoemen, want ik heb reeds te veel van uwe aandacht gevergd. Eene enkele opmerking sta hier van iemand, die niet uit een Christelijk, maar alleen uit een maatschappelijk oogpunt de zaak van het Communisme beschouwde (1), ten bewijze dat de toestand der arme volksklasse in de daad niet erger, maar veeleer beter is dan in vroegere tijden, waarin minder over verarming en drukkende ellende werd gesproken. Waarheid is het, zegt hij, dat er veel jammer en gebrek wordt geleden in de lagere standen, maar evenwel in den duren en schaarschen tijd, dien wij onlangs beleefd hebben, is het maar eene zeldzame uitzondering geweest, dat iemand van honger is omgekomen (2); want er werd op onderscheidene wijzen zoo veel mogelijk gezorgd, terwijl de

---

(1) De bekende fransche Schrijver THIERS, in zijn belangrijk geschrift *Sur la proprieté.*

(2) Waarschijnlijk zal hier, helaas! het rampzalige Ierland moeten worden uitgezonderd. Doch dit verkeert ook in een exceptionelen toestand en zou misschien als bewijs kunnen worden gebezigd van het vruchtelooze van alle pogingen tot leniging zonder waar *Christelijk* Communisme.

geschiedenis in vroegere eeuwen herhaaldelijk van geheele bevolkingen gewaagt, in tijden van schaarste en nood den hongerdood gestorven.

En evenwel wie zal het ontkennen M. H.! het is er nog zeer ver af, dat die geest reeds genoeg algemeen zou zijn of genoegzaam doorgewerkt hebben op aarde, ook in de maatschappij, waarin wij leven; het is er nog zeer ver af, dat het ware Communisme reeds heerschend zijn zou, ook daar waar, en in hen, door wie de naam van CHRISTUS genoemd wordt. Of ontbreekt het aan rijken, wien het maar te doen schijnt, om schatten op schatten te stapelen en hun goed te vermeerderen, als of het hun tot bewaring en vermeerdering en niet tot nuttig en weldadig gebruik ware gegeven. Ontbreekt het aan anderen, die hunne bezittingen alleen beschouwen als titels tot eer en aanzien, waardoor zij zich boven anderen verheven achten, of als middelen om goed en gemakkelijk, prachtig en overdadig te leven voor zich zelve of voor en met de hunnen? Ontbreekt het aan onverschilligen, die als blind zijn voor de menigvuldige ellende, die zij rondom zich zien, en, terwijl zij het goed der wereld hebben, het hart voor den broeder toesluiten? Ontbreekt het aan zelfzuchtigen, die altijd naar eigen roem of voordeel vragen, die leven voor zich zelve en aan wie het denkbeeld, om voor en in gemeenschap ten nutte van anderen tot heil van het geheel te leven nog grootendeels vreemd is? Ontbreekt het aan hen, die meenen, dat gaven en voorregten van God hun geschonken, daarom hun uitsluitend eigendom zijn, zonder er anderen mede te dienen als uitdeelers van de menigvuldige genade Gods? Ontbreekt het aan trotschen, die uit de hoogte nederzien op hen, die lager staan in de maatschappij, vergetende, dat zij men-

schen zijn van gelijke beweging als zij, behoorende tot hetzelfde groote gezin en aanspraak makende op hetzelfde heil, indien zij zelfs niet zulken verachten en vertrappen en verdrukken, en daardoor aanleiding geven, dat deze zich teregt gekrenkt en verongelijkt gevoelen en de aanzienlijken en rijken als hunne natuurlijke vijanden beschouwen, wier juk zij van zich moeten afwerpen? Ontbreekt het aan dezelfde zelfzuchtige beginselen van overdreven bezit en overdreven genot, die zich in het hedendaagsche Communisme openbaren? Wat zeg ik kennen wij, kent iemand onzer er zich geheel vrij van? Is althans het ware Communisme, waardoor God het heil der wereld wil, reeds geheel de geest van onzen geest, wordt het reeds in ons geheele leven in beoefening gebragt? Het is hier de plaats niet, om van hoogere beginselen, in de liefde van God en CHRISTUS gelegen, te gewagen, of van daar hoogeren aandrang op uw gemoed te bezigen; maar op den tegenwoordigen toestand der maatschappij moet ik allen waarschuwend wijzen, en o! dat ik duizend tongen had, om aan alle plaatsen te gelijk te verkondigen, of eene koperen keel, opdat het geluid dier waarschuwing heinde en ver zich verbreidde en tot aller ooren en aller harten mogt doordringen. Alleen van de kracht en de algemeenheid van het ware Communisme hangt het behoud der maatschappij af. Zij staan daar, die duizenden, die voor u arbeiden, aan wie gij zooveel verschuldigd zijt, en die zooveel missen van hetgeen weinigen maar hebben, die daar dagelijks moeten slaven en zwoegen en dan nog dikwijls worstelen met kommer en gebrek. Zij staan daar dreigend over tegen de rust en de welvaart der maatschappij; want zij zijn ontwaakt tot het bewustzijn van hetgeen zij missen en anderen bezitten;

men zet hen op door het in beweging brengen van de hartstogten van nijd en begeerlijkheid en vijandschap; men vuurt hen aan tot opstand door hen te wijzen op hunne ellende, te wijzen op hunne zoogenoemde regten, te wijzen op hunne kracht, waarvoor de weinige vermogenden moeten bukken. Alleen als in u een ware geest der liefde is, waardoor gij deelneemt in hun lot en hun te gemoet komt in hunne aangelegenheden en hen vrijwillig mede doet deelen in uwe voorregten, alleen wanneer in hen een hoogere geest wordt opgewekt en aangekweekt, die betere dingen zoekt dan een deel aan aardsche bezittingen en aardsch genot, kan het dreigend onweder worden bezworen; zonder dat zal het de maatschappij overvallen en — alles verwoesten. Alleen het Communisme der liefde is in staat het Communisme van zelfzucht en geweld te overwinnen. Alleen wanneer hoogeren en lageren, aanzienlijken en geringen, rijken en armen het beseffen, dat zij elkander wederkeerig behoeven en alzoo, in plaats van vijandig te staan tegen over elkander, vereenigd zijn en elkander dienen in de liefde, kan er orde zijn en vrede in de maatschappij en het heil der menschheid bevorderd worden op de wereld. Nu dan die ooren heeft om te hooren, die hoore!

